

TIIAME

O‘zbekistonda ta‘lim tizimi

Gapning ifoda maqsadiga ko‘ra turlari

Fan- O‘zbek tili

O‘qituvchi- Kamaliddinova

Nigora Sirajiddinovna

REJA:

1

- O‘zbekistondagи ta‘lim bosqichlari

2

- Gaplar ifoda maqsadiga ko‘ra turlari.

3

- Darak va so‘roq gaplar

4

- Ikki do‘s^t haqida hikoyat

O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, «Ta’lim to‘g‘risida»gi qonun qabul qilindi va shu asosda «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi» ishlab chiqildi. Ushbu qonunga muvofiq respublikamizda quyidagi ta’lim bosqichlaridan iborat uzlucksiz ta’lim tizimi yaratildi:

Bolalar bog‘chalari, mактабга тайярлов гурӯҳларини қамраб олган мактабгача та’лим.

Boshlang‘ich, o‘rta va yuqori sinflarni қамраб олган маъбурий умумий та’лим.

Bakalavriat va magistraturani qamrab
olgan oliy ta'lim.

Akademik litseylar va kasb-hunar
kollejlarini qamrab olgan o‘rtta maxsus,
kasb-hunar ta’limi.

TIIAME

Doktorantura, mustaqil tadqiqotchilar va malaka oshirish tizimini qamrab olgan oliy ta’limdan keyingi ta’lim.

Mavzu yuzasidan savol va topshiriqlar:

1. «Ta’lim to‘g‘risida»gi qonun qachon qabul qilindi?
2. Respublikamiz uzluksiz ta’lim tizimi qanday bosqichlardan iborat?
3. Aka-ukalaringiz, opa-singillaringiz ta’limning qaysi bosqichida tahsil olmoqdalar?
4. Siz maktabni bitirib, qaysi soha bo‘yicha mutaxassis bo‘lmoqchisiz?
Buning uchun qaysi fanlarni chuqr o‘rganyapsiz?

Lug‘at

ishlab chiqmoq - разработать

tadqiqotchi - исследователь

muvofig - соответствующий, согласно

majburiy — обязательный

maktabgacha ta’lim -

дошкольное образование

maxsus - специальный

tahsil olmoq - учиться

uzluksiz ta’lim - непрерывное
образование

malaka oshirish - повышение
квалификации

TIAAME

TIIAME

Bilib oling!

Gaplar ifoda maqsadiga ko‘ra darak, so‘roq, buyruq-istak gaplarga bo‘linadi.

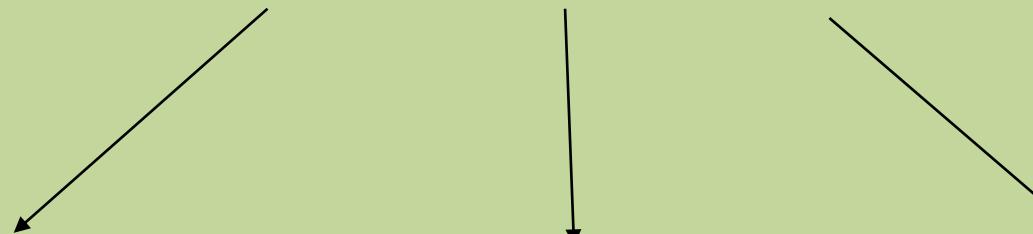
Darak gaplar xabar mazmunini bildiradi va oxiriga nuqta qo‘yiladi.

Masalan: Bugun maktabimizda til bayrami bo‘ladi.

So‘roq gaplar so‘zlovchiga noma'lum narsa, voqeа-hodisa haqida so‘roqni bildiradi.

Bunday gaplar so‘roq olmoshlari, *mi*, *-chi*, *-a(-ya)* yuk- lamalari bilan kelib, so‘roq belgisi (?) bilan yoziladi. So‘roq gaplar, odat- da, javob talab qiladi. *Masalan:* Bugun yomg‘ir yog‘adimi? - Yo‘q, bugun yomg‘ir yog‘maydi.

Gaplar ifoda maqsadiga ko‘ra turlari

darak gaplar

so‘roq gaplar

buyruq-istik
gaplar

TIIAME

Bilib oling!

Nutqimizda javob talab qilmaydigan so‘roq gaplar ham uchraydi. Bunday gaplar *ritorik so‘roq gaplar* deb atalib, ularning oxiriga, odatda, so‘roq va undov belgisi (?!?) qo‘yiladi.

Masalan: O‘zi tug‘ilgan yurtni sevmaslik mumkinmi?

1-mashq. Berilgan sodda gaplarni zarur vositalarni qo‘llab, so‘roq gaplarga aylantirib yozing.

Maksim o‘zbek tilida yozilgan kitoblarni ko‘p o‘qiydi. 2. Uning so‘z boyligi ko‘p va o‘zbek tilida erkin so‘zlashadi. 3. Akam ham, men ham a’lo va yaxshi baholarga o‘qiyapmiz. 4. Ota-onamiz bizdan xursand. 5. Mening bo‘sh vaqtim juda kam. 6. Darsdan keyin to‘garaklarga boraman. 7. Singlim onam kabi shifokor bo‘lmoqchi. 8. Biologiya, kimyo fanlarini chuqur o‘zlashtiryapti.

1-topshiriq.

4 guruhga bo‘linib, PMQ (plyus, manfiy, qiziqarli) texnologiyasi asosida 4 ta ta’lim bosqichining oson (+), qiyin (-) va qiziqarli jihatlarini aytib bering.

Namuna: Maktabgacha ta’limning ijobiy tomonlari: ... , kichik yoshdagи bolalar bilan ishlashning qiyin jihatlari: ... , qiziqarli taraflari

...

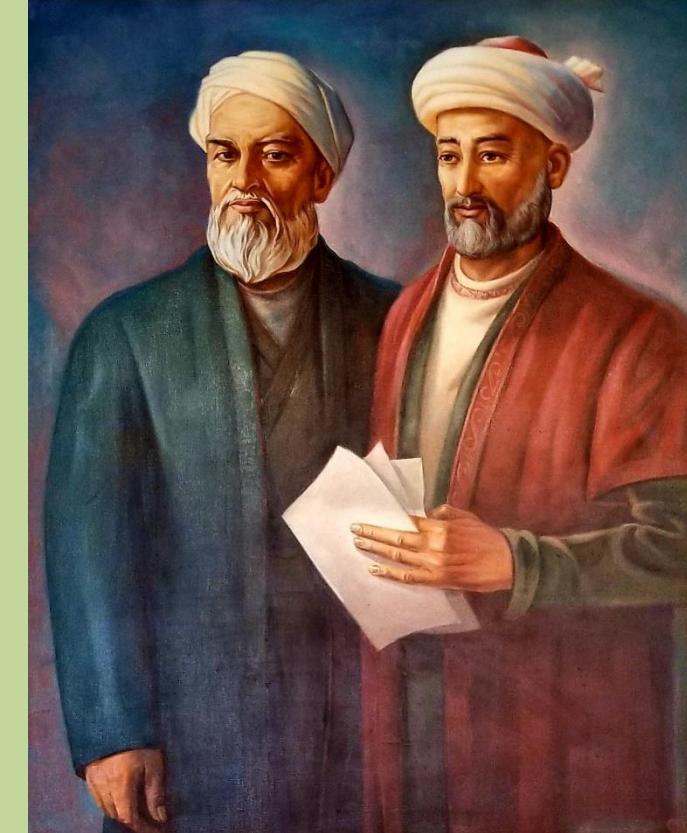

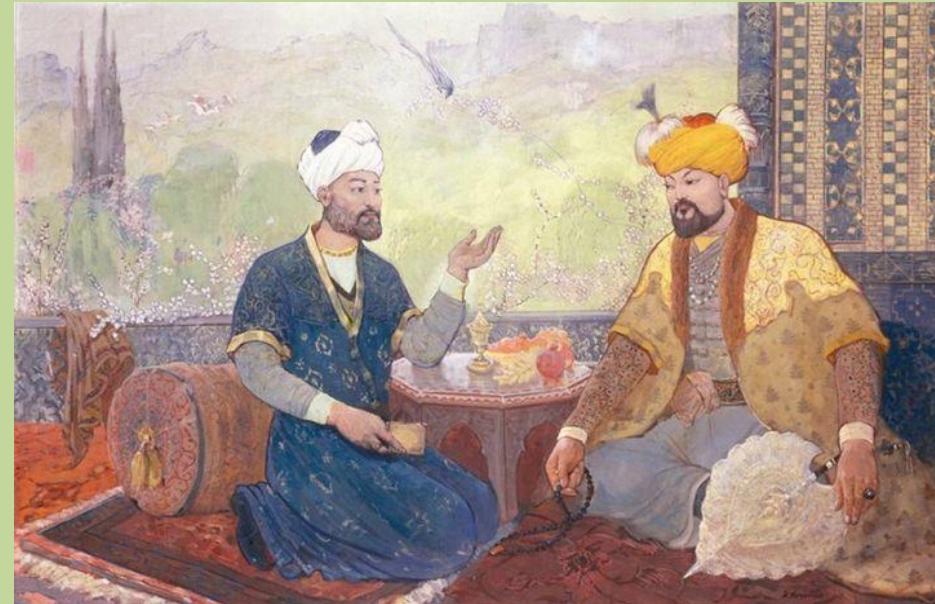
2-topshiriq. Matnni o‘qing va mazmuniga o‘z munosabatingizni bildiring.

Ikki do‘sst haqida hikoyat

(«Hayrat ul-abror» dostoni, 7-maqolat)

Fors mamlakatida ikki do‘sst Chin sari yurish qilishni istab qoldilar. Biri azaldan qanoatli kishi bo‘lib, ikkinchisi uning aksi edi. Yo‘lda borar ekanlar, bir katta toshni ko‘rdilar. Uning yarmi yerda-yu, yarmi yuqorida edi. Unga «Kim mehnat qilsa, toshni aylantirib o‘z joyiga qo‘ysa, yozilgan bir yozuvni ko‘radi va bu vodiydagи bir katta boylik yashiringanidan xabardor bo‘lib, unga ega bo‘ladi. ostona ostida Kimki mehnat qilib, alam tortishni istamasa, uning uchun sabr-u qanoat baridan yaxshiroq», deb yozib qo‘yilgan ekan.

Qanoatsiz odam bu xabarni o‘qigach, boylikka ega bo‘lish uchun tosh ostini qazishga tushdi, qanoatli esa beparvo bo‘lib o‘tirardi. U o‘sha atrofni tomosha qilish bilan band bo‘ldi. «Mening qanoat boyligidek boyligim bor, bu mehnatdan qanday naf tegardi? Tangri ehson beraman desa, tosh yorilib ham boylik chiqaveradi», deb xayol surdi-da, erta turib shahar tomon yo‘naldi, shaharga kiradigan bir necha darvoza bo‘lib, u shaharga birinchi bo‘lib kirdi. Hamma u birinchi bo‘lib kirgan darvoza tomon intilardi.

Bu elda shunday bir odat bor ekanki, mamlakat podshosi narigi dunyoga rixlat qilgan bo'lsa, a'yonlar bu gapni shahar xalqidan yashirin tutishar ekan, kimki shaharga hammadan oldin kirsa, uni podshoh saylab, boshiga toj qo'ydirishib, barmog'iga oltin uzuk taqishar ekan. Bu safar ham xuddi shunday hol yuz berib, haligi musofirni shoh etib sayladilar.

Uning tosh ostini qaziyotgan do'sti esa og'ir mehnatni bajarib bo'lgach, toshni yoniga ag'darib qarasa, toshdagi xatda «Xomtama bu dunyoda alam chekadi», deb yozib qo'yilgan ekan. Xullas, qanoat qilgani podshoh bo'ldi, bunisini esa tama ranji xokisor qildi.

Lug‘at

azaldan - с давних пор

aksi - противоположный

qanoatli - терпеливый

sabr - терпение

rixlat qilmoq - умереть

a’yonlar - придворные

ashirin tutmoq - держать в секрете

saylamoq - выбирать

ta’ma (qilmoq) - корысть

alam chekmoq - страдать

xullas — в конце концов

xokisor - простой, скромный

ТПАМЕ

musofir - находящийся на чужбине

toj - корона

bu safar - на сей раз

qaziyotgan - копающий

ag‘darmoq - переворачивать

TIIAME

Mavzu yuzasidan savol va topshiriqlar:

- O‘zbekiston ta’lim tizimi haqida so‘zlab bering.
- Respublikamizda majburiy ta’lim bosqichlari qaysilar?
- T texnologiyasini qo‘llab, ta’lim turlari o‘rtasidagi farqli jihatlarni qi- yosiy tushuntiring.
- Gaplar ifoda maqsadiga ko‘ra qanday turlarga bo‘linadi? Ular qanday talaffuz qilinadi va qanday yoziladi?

3-topshiriq. Ushbu jadvalni Alisher Navoiy haqidagi ma’lumotlar bilan to‘ldiring:

<i>Alisher Navoiy nomi bilan ataladigan joylar</i>	<i>Alisher Navoiy nomi bilan ataladigan muassasalar</i>	<i>Alisher Navoiyga atab o‘rnatilgan haykallar</i>
...

Uyga vazifa. Litsey ta'limidan keyin qayerda o'qimoqchililingiz, nima uchun shu sohani tanlaganingiz haqida yozing va so'zlab bering.

E‘tiboringiz uchun
rahmat!